

A nem-diszkriminatív bevándorlási politikák visszafordíthatók?

Érvek és bizonyítékok az Egyesült Államok és Ausztrália példáiból

Joppke, Christian: Are 'Non-discriminatory' Immigration Policies Reversible? Evidence From the United States and Australia. = Comparative Political Studies, 38. vol. 2005. 1. no. February 3–25. p.

A nem-diszkriminatív bevándorlási politika fogalma már önmagában ellentmondásnak látszik, sőt akár értelmetlennek is azáltal, hogy valakik kiválasztásra kerülnek, ez szükségszerűen azt is jelenti, hogy mások viszont kizárásra. Mindazonáltal a bevándorlók szelekciójának nem minden kritériuma egyformán elfogadható. Ha valaki a jelenkori bevándorlási politikákat vizsgálja a nyugati államok körében, három legitím kiválasztási szempontot fog találni: képzettség, családi kötelek és alapvető emberi szükségletek (amely kétfelé ágazik: a menekült és a politikai menekült ágra).

A bevándorlók etnikai, faji vagy nemzetiségi alapon történő válogatása, amely a XX. század első felére volt jellemző, vagy teljesen eltűnt, vagy csak egészen különleges és kivételes formában maradt fenn: ilyen például az izraeli visszatérési törvény vagy a német Aussiedler-politika, amelyben az azonos etnikumhoz tartozók hazatérését támogatják. Az angolajkú telepes államok (Ausztrália, Egyesült Államok, Kanada és Új-Zéland) esetében a nem-diszkriminatív bevándorlási politika pontosan azt jelenti, hogy tartózkodnak az etnikai, faji vagy nemzeti hovatartozás alapján vagy kritériumai szerinti válogatástól, különösen mivel az elmúlt idők politikái nagy előszeretettel, nyíltan alkalmaztak ilyen eszközöket. Sőt, mi több, ezek a telepes államok régebben szívesebben fogadtak északnyugat-európai bevándorlókat, míg a faji alapú kirekesztés céltáblái elsősorban az ázsiaiak voltak. Ezeknek a bevándorlási politikáknak a negatívan és pozitívan diszkriminatív vetületei nem kapcsolódtak szükségszerűen egymáshoz, így gyakran külön törvényként vagy szabályozásként jelentek meg. Mindazonáltal a negatív faji megkülönböztetés törvényen kívül helyezése a II. világháborút követően azzal az érdekes mellékhatással járt, hogy kérdésessé tette a pozitív diszkrimináció minden formáját. Ennek eredményeként a mai nem-diszkriminatív bevándorlási politikák már fogalmuk szerint is tartózkodnak minden etnikai, faji vagy nemzeti szelektivitástól, függetlenül attól, hogy negatív vagy pozitív diszkriminációról lenne szó. Ennek megfelelően a legális bevándorlási politika az USA-ban a Föld minden országa számára számszerűen egyenlő kvótát biztosít (ahol a családgyesítési törekvések esnek nagyobb súllyal latba, míg a képzettség másodrendű), míg Kanadában és Ausztráliában a pontrendszer eltérően súlyozza a képzettséget és a családi kötelek meglétét.

E telepes társadalmak esetében a '60-as évek közepétől a '70-es évek elejéig tartó nem-diszkriminatív irányba történő bevándorlási politikai váltás nagymértékű etnikai átalakuláshoz vezetett. Az amerikai és az ausztrál tapasztalatok vizsgálatával kiderült, hogy a valamikor általánosan kizárt ázsiaiak ma jóval az éves bevándorló lélekszám egyharmada fölött képviseltetik magukat mind a két országban. A valamikor megkülönböztetett kedvezményeknek örvendő európai bevándorlók száma számottevően esett az Egyesült Államokban az 1960. évi 40%-ról 15%-ra 1998-ban, míg Ausztráliában az 1972-es (a Fehér Ausztrália politikájának utolsó éve) 70%-ról 1988-ra 30% alá. Három évtizednyi változatos beáramlás nyomot hagyott a népesség egyensúlyán is. Az ausztrál népesség angol-kel-

ta származású része az 1946-os majdnem 90%-ról 1998-ra 70%-ra olvadt, miközben az ázsiai és észak-afrikai származásúak aránya 1%-ról 8%-ra emelkedett ugyanebben az időszakban. Az Egyesült Államokban, ahol a bevándorlók sokkal változatosabb összetételűek már a kezdetektől, 1965 után bevándorló tömeg „el-harmadikvilágiasodása” a latin-amerikaiak számát az 1960-as 3,5%-ról 13,4%-ra emelte 2000-re, míg az ázsiaiak létszáma 0,6%-ról 4,2 %-ra emelkedett ugyanebben az időszakban. A nem latin fehér amerikaiak valószínűleg háttérbe fognak szorulni a latin-amerikaiak, feketék és ázsiaiak alkotta többség mellett 2050-re.

Azonban fontos megjegyezni, hogy bármilyen precíz mechanizmust építsenek is ki ezek az országok a nem-diszkriminatív bevándorlási politikájuk támogatására, az általuk elképzelt univerzalizmus a kibocsátó országok tekintetében távolról sem teljes. A nem-etnikai alapú bevándorlási politikáknak mindig is különböző hatásuk lesz a különböző etnikai csoportokra. Hiroshi Motomura megfogalmazása szerint „az egyenlő védelem nem vezet szükségszerűen egyenlő következményekhez”. Eszerint etnikai vagy faji alapú kivételezéssel mindig is vádolható lesz az univerzalista bevándorlási politika. Az egységes kvótákkal az USA bevándorlási politikája diszkriminálja azokat a leendő bevándorlókat, akik népes (nem európai) államokból (mint pl. Mexikó vagy a Fülöp-szigetek) érkeznek, s ezáltal megkérdőjeleződik az egyenlő elbírálás elve és lehetségessége.

Úgy tűnik, hogy a nem-diszkriminatív bevándorlási politika a 2001. szeptember 11-ei terrortámadást követő intézkedések során megcáfolódott. A támadást követően a muzulmán országok hímnemű lakosainak vízum-kérelmeit különösen gondos eljárásnak vetették alá, és ezekről az emberekről, akik látogatóba vagy ideiglenes tartózkodásra érkeztek az Egyesült Államokba, ujjlenyomatot vettek, fényképet készítettek, valamint iraki és 32 másik muszlim országból származó, politikai menekültstátusért jelentkezők automatikusan őrizetbe kerültek. Ez ellen tiltakozik Doris Meissner, mikor azt mondja, hogy a származási ország alapján bűnösnek tartani valakit, különösen úgy, hogy ezek az országok mind arab vagy muszlim országok, nagyon rossz üzenetet küld a világ felé.

Ezek az intézkedések azon az egyszerű statisztikai tényen alapulnak, hogy egyes népcsoportokban koncentrálódnak a lehetséges terroristák. Ha a nők, a gyerekek és az öregek nem szenvedik el ezeket az intézkedéseket, akkor meggyőzően érvelhetünk amellett, hogy ezek az intézkedések nem a muszlimok ellen születtek. Továbbá, ha összehasonlítjuk a japán származású amerikai állampolgárok és tartósan letelepedettek (kortól és nemtől függetlenül) Pearl Harbor utáni tömeges internálását és a szeptember 11-ei eseményekre hozott válaszintézkedéseket, akkor egyértelműen látszik a valóban diszkriminatív és a nem-diszkriminatív alapon működő politika közti különbség.

Bosznay Csaba